

alistamisen funktioita kulttuuriset representaatiot palvelevat, ei kirjassa käsitellä.

Kun Stibbe hakee tapoja kohdata ”eläin eläimenä”, hän samalla tulee jättäneeksi ihmiselle vain katselijan ja havainnoijan roolin. Muunlainen puuttuminen tai häirintä ei ole hyväksi (ks. käsite ”*minimal interference*”, s.161). Stibbe on oikeassa siinä, että useat tekniset ratkaisut on kehitetty ihmisen dominoivaan asemaan perustuen (esim. villieläinten radiopantaseuranta tai tehotuotannon

lypsyrobotit ja monitorointijärjestelmät), mutta hän ei ole oikeassa siinä, että nämä tekniset ratkaisut luovat vain etäisyyttä ihmisten ja eläinten välille. Ne voivat luoda, ja luovat, myös mahdollisuuksia uudenlaisen yhteyden löytämiseen.

Vaikka suhtaudun jokseenkin varauksella Stibben luomiin mielikuviin luonnon ja eläinten kohtaamisista, voin suositella kirjaa länsimaisista eläinkäsityksistä ja myös diskurssianalyyssimenetelmistä kiinnostuneille.

Outi Ratamäki

Omat ja yhteiset – hallinnan ja legitimiteetin tulkintoja Garret Hardinin ajatusten pohjalta

Simo Kyllönen, Juhana Lemetti, Niko Noponen ja Markku Oksanen (toim.):

Kiista yhteismaista. Garret Hardin ja selviytymisen politiikka, Niin&Näin, Tampere, 2011. (155 s.)

Kiista yhteismaista -kirja on kommentaari. Kirjan ytimessä on Garret Hardinin artikkelin *The tragedy of the commons* suomennos. Alun perin Hardinin artikkeli on julkaistu vuonna 1968 *Science*-lehdessä, ja siihen on viitattu runsaasti erityisesti yhteiskuntatieteellisessä ympäristötutkimuksessa, vaikka Hardin olikin biologi ja ekologi.

Hardinin artikkelin ympärille on, esipuheen lisäksi, koottu viisi sitä kommentoivaa ja soveltavaa tekstiä. Kirjoittajina ovat filosofian tutkijat Simo Kyllönen, Juhana Lemetti, Markku Oksanen ja Thomas Wallgren sekä taloustieteen tutkija Marita Laukkanen.

Kirjan esipuhe kuvaa lyhyesti kirjan lukuja ja perustelee erityisesti *commons*-sanan käännoystä. Vaikka kirjan otsikkoon on valittu suomennos yhteismaa, kirjassa yleisemmin käytetään käsitettä yhteislaidun. Tätä valintaa perustellaan sillä, että Hardin itse käytti kirjoituksessaan esimerkkiä yhteislaiduntamisesta kuvaillaan yksityisen ja yleisen hyvän välistä jännitettä. Valinta on linjassa myös sen kanssa, että kirjassa korostetaan Hardinin ajattelun erityislaatuista ja varotaan, sekä varoitetaan muita, tekemästä yleistyksiä kaikkiin yhteisomistuksen ja -käytön muotoihin.

Hardinin artikkeli on sijoitettu kirjan toiseksi luvuksi. Sitä edeltää Markku Oksanen teksti, jossa esipuheen mukaan kuvataan ”*Garret Hardinin elämää, teoksia ja niiden vastaanottoa ja vaikutusta*” (s. 8). Oksanen teksti on myönteinen lukuko-

kemus, koska se ei liikaa perustu henkilön yksilöllöominaisuuksien tai perhetaustojen kuvaukseen vaan kuvaa pikemmin Hardinin työskentelyä ja hänen ajatteluunsa vaikuttaneita tutkijoita. Oksanen linkittää Hardinin kirjoitukset myös suomalaisten ajattelijoiden teksteihin. Oksanen teksti tarjoaa lisää vaihtoehtoja *commons*-käsitteen moninaiisiin tulkintoihin. Kyse ei ole vain kielellisestä kääntämisestä vaan myös Hardinin ajattelun teoreettisista ja empiirisistä soveltamisalueiden määrittelyistä. Kysymys kuuluu, voidaanko Hardinin ajattelua soveltaa yleisiin, kaikille avoimiin luonnonvaroihin ja/vai yhteisiin, kahta tai useampaa omistajaa koskeviin luonnonvaroihin.

Hardinin artikkeli itsessään voi olla lukijalle yllätys, jos odottaa *Science*-lehdessä julkaistulta artikkelilta vahvaa tieteellistä otetta. Artikkelin ei perustu systemaattisesti kerättyyn tutkimusaineistoon eikä sen teoreettisia sitoumuksia ole kirjoitettu auki. Kirjoitus on tyyliltään enemmän pamphletti kuin tieteellinen artikkeli. Tämä Hardinin useimmin siteerattu teksti ottaa kantaa erityisesti väestönkasvun ongelmaan. Taustateorian Hardin pohdiskelee ihmisluonnon itsekkyyttä ja siitä juontuvaa yhteislaidunten tragediaa. Ilman (tiukkaa) julkista pakottamista (ei siis ohjausta) maailma on Hardinin mukaan tuhoon tuomittu.

Kolmas artikkeli tässä kokoomateoksessa on Marita Laukkanen ”Yhteislaidunten ongelma ympäristö- ja luonnonvarataloustieteessä”. Laukka-

sen tekstiä voi kuvata soveltavaksi. Samalla kirjan tyyliä hieman muuttuu, ja Oksasen kuvailevan, mutta kommentoivan pohdinnan jälkeen Laukkasen tekstin kohdalla lukija joutuu vaihtamaan lukutyyliään passiivisemmaksi. Laukkanen ei tarjoa syötteitä esimerkiksi *commons*-termin käsitteelliseen problematisointiin, vaan hän ottaa käsitteen ”helposti” käyttöön nähden sen soveltuvan globaalienkin luonnonvarojen hallinnan ongelmiin käsitteelliseen. Toisaalta kirjoittaja kuitenkin toteaa, että monet empiiriset tutkimukset (viittaus Elinor Ostromiin) ovat osoittaneet, että Hardinin ”malli” ei aina pidä paikkaansa. Keskinäistä vuorovaikutusta hyödyntävät yhteisöt ovat pystyneet hallitsemaan yhteisiä luonnonvaroja päätyttyä yhteislaidunten tragediaan.

Seuraavaksi tuleva Simo Kyllösen artikkeli ”Vailla teknistä ratkaisua” palauttaa kirjan tyylin siihen, jollaisen Oksasen teksti sille asetti. Kyllösen teksti on pohdiskelevaa ja kriittistä. Jälleen kerran lukija saa *commons*-termille tulkinta-apua, joutumatta kuitenkaan kokemaan tylsää toistelevuutta. Kyllösen artikkeli on teoksen pisin (29 sivua). Se häiritseekin kirjan luettavuutta; tässä vaiheessa lukija on jo tottunut kirjan napakkaan ja tiiviiseen esittämistyyliin. Artikkelin paras anti on tekstin alkuvaiheilla, jossa Kyllönen käy läpi Hardinin mallia erilaisten peliteorioiden avulla. Analyysi on virkistävää luettavaa lukijalle, joka on tietoinen klassisesta vangin dilemmasta mutta ei muista peliteorioista. Samalla Kyllönen onnistuu tuottamaan hyvin selkeän ja valaisevan kuvauksen Hardinin mallin soveltamisen rajoituksista. Tekstissä on sama viesti kuin edeltävässä Laukkasen tekstissä: joskus Hardinin kuvailema tragedia voi olla uhka, mutta on paljon tilanteita, joissa ”pelin säännöt” ovat lähtökohtaisesti toisenlaiset. Kyllönen viittaa Laukkasen tavoin Elinor Ostromin korostamaan toimijoiden kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen. Pohdinta tästä on lyhyt, mutta mielenkiintoinen ja siitä olisi lukenut mielellään enemmän. Sen sijaan tätä seuraavat luvut ovat sinänsä hyviä tekstejä, mutta putoavat jotenkin keskilinjasta alaspäin ja raskauttavat näin ollen artikkelia ja koko kirjaa.

Toiseksi viimeinen osuus teoksessa on Juhana Lemetin ja Niko Noposen kirjoittama pohdinta ihmisluonnosta Hardinin ajattelussa. He nojaavat pohdinnoissaan paljon Hobbesiin, jonka katsovat olleen tärkeä lähde tai ajatusten innoittaja Hardinille. Kirjoitus kertoo ehkä enemmän Hobbesin kuin Hardinin ajattelusta. Tämä kirjoitus karkaa kauas ympäristö- ja luonnonvaratutkimuksen sovelluksista, mutta ehkä se häiritsee vain sen alan lukijoita (johon itsekin kuulun). Lemetin ja No-

posen teksti puhuttelee enemmän psykologian ja sosiaalipsykologian alan tutkijoita tai niitä, jotka ovat kiinnostuneita politiikan tekemisen ja psykologisten selitysten välisestä yhteyksistä.

Thomas Wallgrenin teksti otsikolla ”Kovuuden sietämätön tenho” tarjoaa teokselle erinomaisen lopun. Wallgrenin teksti on provosoiva, kuten Hardinin teksti, mutta samalla itsekritiittinen. Hardin ei, ainakaan tämä kirjan perusteella, tällaista itsekritiikkiä harrastanut. Wallgrenin teksti asettaa myös lukijan itsekritiittiseen tilaan. Teksti haastaa lukijan pohtimaan Hardinin artikkelin suosion syitä ja artikkelissa piileviä argumentaation keinoja, joista Wallgren käyttää ilmaisuja ”huijaus” ja ”masokismi”. Wallgrenin teksti yhdistyy edelliseen lukuun psykologisen pohdiskelunsa kautta. Kuinka paljon lukijan omat ihailun tai nautinnon tarpeet ohjaavat Hardinin tekstien tulkintaa? Wallgrenin mukaan Hardin vie lukijaa kuin ”pässä narussa” kohti suurten kysymysten ratkaisua ja osaksi länsimaissa ihannoitua teknisyyttä ja kovuutta edustavaa maailmankuvaa. Wallgrenin kritiikki tuo esille sen havainnon, jonka aiemmin esitin pamflettimaisuutena: Hardinin päätelmät eivät ole Wallgrenin mukaan empiirisesti perusteltuja ja toisaalta ne ovat teoreettisesti epäloogisia.

Kirjan läpikulkevia teemoja ovat yleisten tai yhteisten luonnonvarojen hallinnan ongelmat erityisesti luonnonsuojelun näkökulmasta. Hardinin teksti ei näytä antavan paljoakaan aihetta pohtia luonnonvarakonfliktien sosiaalisia tai kulttuurisia seurauksia. Kirjassa kuitenkin pohditaan paikka paikoin myös legitimitietin ongelmaa (erityisesti Lemetin ja Noposen tekstissä), joten siitä ei olisi pitkä matka sosiaalisen epätasa-arvoisuuden pohdintoihin. Toimituksella näyttää olleen tavoitteena pitäytyä Hardinin tekstin asettamissa rajoissa. Se on mielestäni hyvä linjaus. Näin kirjan keskustelut eivät karkaa liian kauas ja kokonaisuus pysyy melko linjakkaana. Lukiessani Kyllösen tekstiä julkishyödykkeistä, yhteismittallistamisen haasteista ja ympäristöarvojen moninaisuudesta odotin, milloin esille tulee ekosysteempipalvelun käsite. Onneksi se ei tullut.

Olen tarkoituksella keskittynyt enemmän kirjan juonen ja tyylin kommentointiin sisällön tiivistämisen sijaan. Ehkä tekstini täten kannustaa lukemaan tämän mainion kirjan. Kiista yhteismaista on mukavan oloinen kirja myös olemukseltaan, sopivan ohut ja pieni mukaan otettavaksi. Samalla se on kiireisimmillekin tutkijoille haltuun otettava kokonaisuus. Kirja on ulkoasultaan myös viimeistelty ja laadukkaan oloinen: harmaaseen ja hauraaseen ekopaperiin tottuneelle pieni pala luksusta.